ئۆجەلان و فەلسەفەی سیاسی لیبڕالیسم.. ئەکرەم سەعید

“جێهێشتنی هەڵە بەبێ ڕەتکردنەوە، هاندانی بێ ئەخلاقی فیکرییە.”- مارکس.

پێشەکی دەبێ ئەو□ ب□□□م: کە هەموو حیزبێک مافیەتی و ئازادە چ(ئامانجێک و فەلسەفەێکی سیاسی و شێوەی خەبات ه□□□د□بژێرێ)، هەروەها سۆسیالیستەکانیش مافیان هەیە ڕەخنەی ئسوڵی لەو حیزبانە بگرن.

لە بانگەوازەکەی ئۆجەلاندا دوو پرس هەیە:(یەکەم پرسی کۆمەڵگەی دیموکراتیك و دووەم پرسی ئاشتی). ئۆجەلان دەڵێ:(کۆمەڵگەی دیموکراتیك، پێویستییەکی حاشاهەڵنەگرە. … دەوڵەتنەتەوە جیاجیاکان، فیدراسیۆن، خۆبەڕێوەبەریی ئیداری و چارەسەرە کەلتوورییەکان کە دەرئەنجامی پێویستی نەتەوەپەرستیی توندن، ناتوانن ببنە وەڵامگۆی سۆسیۆلۆژیای کۆمەڵگەیەکی مێژوویی.)، و دووەم:(چەکەکانتان دابن□□ن و پەکەکە خۆی هەڵبوەشێنێتەوە)- ١ / .

ئەم بانگەوازەی ئۆجەلان فەلسەفەی سیاسی لیبڕالیسمی کردۆتە ڕێگای تێکۆشانی پەکەکە، واتە وازی لە(دەوڵەتنەتەوە جیاجیاکان، فیدراسیۆن و خۆبەڕێوەبەریی ئیداری) هێناوە کە لە ساڵانی ٢٠٠٤ بۆ ٢٠٠٥ بانگەوازی بۆ دەکرد، و لە بەشی کوردستانی سوریا”خۆبەڕێوەبەریی ئیداری”وەک نموونەێک دامەزرا.

- **تاکە ئازادەکان لە کۆمەڵگەی دیموکراتیکدا:**

“تاکەکەس وەک هاووڵاتی دەوڵەتێکی دیموکرات”چەمکێکی سەرەکی یاسایی و سیاسی لیبرالیسمە، وە پێدەچێت شاووشەی فەلسەفەی سیاسی لیبرالیسم پێک بهێنێ. بۆیە سۆسیالیستەکان نا□ب□ت خۆیان لە ئەرکی ڕەخنەگرتن بەدوور بگرن، لە کاتێ حیزبێک یان سەرکردەێک”هاوڵاتیبوون”دەکاتە ئامانجی خۆی، و ئەوە خاڵی سەرەکی بانگەوازەکەی بێت، چونکە لە ئسوڵی فەلسەفەی سیاسی مارکسدا ڕەخنەیەکی ڕیشەیی لە چەمکی “تاکەکەس – هاوڵاتی/هاوڵاتیبوون” هەیە.

لە دیدگای فەلسەفەی سیاسی مارکسدا مافەکانی تاکی مر□ق- مافەکانی هاوڵاتی، ئەوانەی بە ئەندامانی کۆمەڵگەی مەدەنی پێناسە دەکرێن، مافەکانی مر□قی خ□پ□رست□، مر□قی گ□ش□گیر و

نامۆیە، کە جیاکراوەتەوە لە ئەوانی تر و لە کۆمەڵگە.
بەم شێوەیە مارکس ڕای وایە کە چوار‘‘مافی سروشتی مرۆڤ”وەک ئەوەی لە جاڕنامەی مافەکانی مرۆڤ و هاووڵاتیدا هاتووە:"ئازادی، یەکسانی، ئاسایش و مافی خاوەنداریەتی تایبەتی موڵک و ماڵ"، ئەو مافانە دەگۆڕێنەوە بۆ سامان، وە ئەو مافانەی"هاوڵاتی و مرۆڤ"وەک مەتافۆرێک کار دەکەن، و لە ناوەڕۆکدا مافەکانی چینی بۆرژوازییە.- /٢.
مارکس لە نووسینەکانیدا جەخت لەوە دەکاتەوە کە مرۆڤ لە کۆمەڵگەی دیموکراتی سەرمایەداریدا لە پرۆسەی بەرهەمهێنان و ئاڵوگۆڕدا لەتەک مرۆڤەکانی دی؛ واتە لە پەیوەندی کۆمەڵایەتیدا: دەبێتە بوونەوەرێکی نامۆ، چونکە مامەڵێکی ئۆبژێکتکردن بەسەریدا فەرزدەکرێت و سەرکوتکردنێکی بابەتی بەسەریدا دەسەپێنرێت، ئیدی مرۆڤ وەک تاکەکەس/هاوڵاتی نامۆیە، و زاتی خۆی نادۆزێتەوە و ناتوانێ ئازادی و یەکسانی ڕاستەقینەی ئینسانی خۆی لە کۆمەڵگەدا چنگ کەوێ.
ئەم ڕەخنە سۆسیالیستییە فاقیدە لە وتارەکان دەربارەی بانگەوازەکەی ئۆجەلان، چونکە زۆربەی وتاری چەپەکان گرنگییان بە"پرسی ئاشتی"داوە .

ئاشتی لە ناوچەیەکی ناسەقامگیر و پڕ لە میلیشیادا

(ئەگەر مرۆڤ بیەوێت هەر شتێک بەدەست بهێنێت، هەرچییەک بێت، سەرەتا دەبێت پێوەرێک دابمەزرێنێت کە ڕێگاکەی ئاسان بکات، چونکە بەبێ ئەو پێوەرە هیچ دەستکەوتێک بەدەست ناهێنێت) – فەیلەسوف مۆزی – حەکیمێکی وڵاتی چین *.
لە کاتێدا(یاسای جەنگەڵ .. یاسای ماف بۆ بەهێزە)لە جیهانی ئەمڕۆدا زاڵە، داخۆ چەکدانانی پەکەکە تاچەند کۆمەک بە ئاشتی و سەقامگیری لە تورکیا و ناوچەکەدا دەکات؟، لە کاتێدا تورکیا و هاوپەیمانانی لە ناتۆ، بە جەنگ و بە زۆری چەک دەسەڵاتی بەشار ئەسەدی دیکتاتۆریان گۆڕی، و دەسەڵاتی ئیسلامییە تیرۆریستەکانیان بەسەر خەڵکی سوریادا سەپاند، تاچەند دەسەڵاتدارانی ئەو تورکیایە، جگە لە مانۆرێکی سیاسی بۆ خۆقایمکردن لە دونیای نادڵنیایی ئەمڕۆدا، لە ناوچەی پڕ لە ململانێی چەکداری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، بڕوایان بە ئاشتی هەیە؟.
کەواتە دیارە تورکیا پراگماتیسمانە گەمەیەک دەکات و هەروەهاش پەکەکە پراگماتیسمانە دەچێتە نێو ئەو گەمەیەوە. ئەمڕۆکە دونیای سیاسەت پڕ بووە لە پراگماتیسمەکان. بۆ هەمووان ئاشکرایە کە

تورکیا قازانجی لە چەکدانان و هەڵوەشاندنەوەی پەکەکە و دەسەڵاتی کوردەکانی سوریا هەیە، دەنا تورکیا خۆی خاوەنی هێزی میلیشیایە لە سوریا و لیبیادا. ئیدی دیارە"سوودی هەنوکەیی – پراگماتیسم"لە پرۆسەی بەناو ئاشتیدا، پێوەری تورکیا و پەکەکە و ناسیۆنالیستەکانی کوردستانە.
بێگومان بۆ خەڵکانی سۆسیالیست(پەکەکە و دەسەڵاتی کوردەکانی سوریا)، خەباتی چەکداری بکەن یان ئاشتیخواز بن، ئەوە ڕۆڵێکی جەوهەری نییە لە هەڵسانگاندن و هەڵوێست بەرامبەریان، چونکە تێکۆشانی ئەوان پەیوەندی بە سۆسیالیسمەوە نییە.
بەڵام ئەو بانگەشەیەی کورد ناسیۆنالیستەکان ئەمڕۆکە دەیکەن بۆ ئاشتی و دژی شێوازی خەباتی چەکداری، دەبێتە بڕواێک، کە ئەگەر سبەی هێزێکی ڕاستەقینەی سۆسیالیست بڕیاری خەباتی چەکداری بدات، ئەوە زەربە دژی دەوەستن.
لە ڕاستیدا بەدریژایی میژوو حەقدارەکی بی هێز، چەندە پرسەکەشی ڕەوا بووبێ، نەی توانیوە لە ململانێدا لە بەهێزێکی ناحەقداری بەرێتەوە.
ئایا شێوازی خەباتی ئاشتیخوازانە و مەدەنییانە لە نێو جیهانی سەرمایەداری پڕ لە قەیران و پشێوی ئەمڕۆدا، تاچەند کۆمەک بە هۆشیاربوونەوە و یەکگرتنی چینی کرێکاران دەکات؟!.
بەڕای من چ لە تورکیا و چ لە جێگای دی لە دونیادا کۆمەکی زۆر ناکات. چونکە بۆ نموونە لە چەند سەد ساڵێک لەمەوپێش(جەنگ لە نێوان ئینگلیسەکان و ئیرلەندییەکاندا هەبوو)، دواتر ساڵی ١٩٢٢ ڕێککەوتنی ئینگلیز و ئێرلەندییەکان کۆتایی بەم شەڕە هێنا، و دەوڵەتی ئازادی ئێرلەندا کە پلەی دۆمینیۆنی هەبووە، لە ساڵی ١٩٢٢ دامەزرا. بەڵام جەنگ و پشێوی لە بەشەکانی دی هەر بەردەوام بوو، تا لە ڕۆژی ١٠ی نیسانی ١٩٩٨دا واتە ٢٧ ساڵ لەمەوپێش، ڕێککەوتنی ئاشتی واژۆ کراو، کۆتایی بە سێ دەیەی توندوتیژی لە ئیرلەندای باکوور هێنا.
(پێشبینی دەکرا کە شەڕی ئێرلەندا بە سەربەخۆیی کاریگەری شۆڕشگێڕانەی لەسەر کرێکارە ئینگلیزەکان هەبێت، و ئەوان بۆ تێکۆشان بجوڵێنێ. لەکاتێکدا لە چل و پەنجاکانی ١٨٤٠- ١٨٥٠ سەدەی ڕابردوودا، مارکس پێیوابوو کە ئێرلەندا لە ڕێگەی سەرکەوتنی چینی کرێکاری ئینگلیزەوە ئازادی خۆی بەدەست دەهێنێت، لە شەستەکاندا ١٨٦٠ بە ئەگەرێکی زیاتری دەزانی کە سەرکەوتنی ئێرلەندا، کرێکارانی ئینگلتەرا بخاتە سەر ڕێگای تێکۆشان بۆ سۆسیالیسم. کاتێک ئێرلەندا لەدەستچوو، مارکس لە ٥ی ئازاری ١٨٧٠ بۆ پۆڵ و لۆرا لافارگ نووسی:"جەنگی چینایەتی لە ئینگلتەرا کە تا ئێستا لە

خەوەکی درێژخایاندایە، فەڕمی توند وەردەگرێت"). – (بڕوانە کتێبی"مارکس ئەنگەڵز – ئێرلەندا و پرسی ئێرلەندی"- پێشەکی لاپەڕە ٣٨/ کتێبەکە بە زمانی ئینگلیسییە/ MARX ENGELS – Ireland and the Irish Question/ Progress Publishers – Moscow.).

ئایا ئەو مێژووە لە جەنگ و دواتر چەند ساڵ ئاشتی، هیچ ڕۆڵی هەبوو لە هۆشیاربوونەوەو یەکگرتنی چینی کرێکاران و هاندانیان بۆ خەبات وەک مارکس پێشبینی دەکرد؟ لە ڕاستیدا نەخێر، و چاوەڕوانییەکەی مارکس لە جێگای خۆیدا نەبووە. ناهۆشیاری و پەرتەوازەیی ڕیزەکانی چینی کرێکاران لە جیهاندا، گەلێ هۆکاری بابەتی و زاتی هەیە، لێرەدا بواری چوونە ناو باسێکی گرنگی وا نییە.

ناسیۆنالیستی و سوودی گچکەی پراکتیکی(پراگماتیسم) پێوەرەکانی ئەحزابی بۆرژوازییە لە باسی ئاشتی نێوان پەکەکە و تورکیادا، بەڵام بۆ سۆسیالیستەکان خودی پرسەکە مامەڵە و سەودای ئەحزابی بۆرژوازییەکانە و بایەخی نییە، و تاکە پێوەری سۆسیالیستەکان لەم هەڵوێستەیاندا بەرژەوەندی چینی کرێکارانە، کە نابێ ڕێبدرێ بە گەمە و گووتاری ئەحزابەکان فریووبخۆن.

کێشەی سەرەکی جیهانی ئەمڕۆ بۆ چینی کرێکاران و هەژاران نانە؛ برسیەتی و قەیرانی ئابوورییە،گرانی وهەڵئاوسانی دراو، بێکاری، بێ مووچەیی بەشی زۆری کرێکاران و خەڵکی هەژاری ماندوو کردووە. بۆیە لەبری ئەوەی ئومێد بە ئاشتی دەوڵەتە بۆرژوازەکان بهێنین، کە هەمووی گەمەی سیاسی و فریودانە، با زیاتر خەبات دژی سەرمایەداران و دەسەڵاتەکیان بکەین، کە لە ئاشتی و جەنگیاندا هەر مایەی نەهامەتین بۆ چینی کرێکاران.

- مۆزی، ناوی کەسی(مۆ دی)- فەیلەسوفێکی چینی بووە، یەکێکە لە گرنگترین کەسایەتییەکانی سەردەمی(٤٧٥ – ٢٢١ پێش زایین) چین.

سەرچاوەکان:

١/(دەقی بانگەوازەکەی ئۆجەلان – "بانگەوازی ئاشتی و کۆمەڵگەی دیموکراتیك")- شارپرێس/ ٢٧/٠٢/٢٠٢٥.

٢/ ستاتیس کوڤێلاکیس – ڕەخنەی مارکسی لە هاووڵاتیبوون: بە دووبارە خوێندنەوەی کتێبی(لەسەر پرسی جولەکەکان) . – Stathis Kouvélakis – The Marxian Critique of

Citizenship: For a Rereading of On the Jewish Question

/٣ سەرنووسەر: کۆتایی هاتنی ئەو سیستەمەی کە لە دوای ساڵی ١٩٤٥ سەریهەڵدا.

دۆناڵد ترەمپ ململانێیەکی هاوشێوەی مافیایی بۆ دەستەڵاتی جیهانی دەستپێکردووە -بەڵام یاسا نوێیەکان لەگەڵ ئەمریکادا ناگونجێت. – سەرچاوە: زە ئیکۆنۆمیست- بە زمانی ئینگلیسی. /

Leaders | The end of the post-1945 order

Donald Trump has begun a mafia-like struggle for global power

But the new rules do not suit America / The economist – .Feb 27th 2025

هەروەها بڕوانە وتاری: ماتس لارسۆن: دۆناڵد ترەمپ وەک سەرۆکێکی مافیا مامەڵە دەکات – سەرچاوە: ڕۆژنامەی ئێکسپرێسن – بە زمانی سویدی-

MATS LARSSON – Donald Trump agerar som en maffiaboss .Publicerad 26 feb 2025 kl 13.18